

URFA ve Hz. EYYÛB

Mehmet OYMAK

Harran Yayınları

UREA VE HZ. EYYÛB

Mehmet OYMAK

MEHMET HULUSİ ÖCAL KİTAPLIĞINDAN

ŞURİKAV KÜTÜPHANESİNE

AYŞE ÖCAL TARAFINDAN

2017 YILINDA BAĞIŞLANMIŞTIR. No:

Harran Yayınları

Harran Yayınları: 10

1. Baskı: Ocak 1994

Kapak: Harran

Harran Yayınları Yazışma Adresi

P.K. 44 Şanlıurfa

Baskı : Lazer Ofset Matbaa Tesisleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tel: (312) 341 23 70- **Faxs:** (312) 342 28 98

**UREFA
VE
HZ. EYYÛB**

Mehmet OYMAK

Mehmet OYMAK

Urfa'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Urfa'da tamamladı. 1970 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. Urfa Lisesi, Urfa Akşam Lisesi ve Urfa İmam-Hatip Lisesinde öğretmenlik ve yöneticilik, 1984-93 yılları arasında Şanlıurfa Belediye Başkan Yardımcılığı yaptı. Halen Harran Üniversitesi Şanlıurfa Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü yapmaktadır. Harran Aylık Kültür ve Folklor Dergisinin yayımında görev aldı. Çeşitli konularda araştırma ve yazıları yayınlandı. Hz. İbrahim Halilüllah ve Urfa adlı bir araştırması da yayınlanmıştır.

**"EY RABBİMİZ. HESAP KURULACAĞI
KIYAMET GÜNÜ, BENİ, ANNEMİ, BABAMI
VE BÜTÜN MÜ'MİNLERİ BAĞIŞLA...."**

**Çalışmalarında bana destek veren ve yardımcı olan
Mahmut KARAKAŞ, A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU, Adil SARAÇ
ve Seyyid Ahmet KAYA'ya teşekkür ederim.**

İÇİNDEKİLER

Sabır Peygamberi.....	9
Sıkıntıların Başlaması.....	10
Şeytan Sahneye Çıkıyor.....	12
Sabır.....	13
Hz. Eyyüb'ün Soyu.....	17
Hz. Eyyüb'ün Doğduğu Yer.....	17
Hz. Eyyüb ve Urfa	
Hz. Eyyüb Nerelidir?.....	18
Eyyübiye Mahallesi.....	18
Çile Mağarası.....	19
Şifalı Kuyu.....	20
Şifalı Hamam.....	20
Guta Mahallesi.....	21
Rahme ve Eyyüb Adları.....	21
Eyyüb Nebi Köyü.....	22
Hz. Eyyüb'ün Türbesi.....	23
Hz. Rahime Türbesi.....	23
Hz. Elyesa Türbesi.....	24
Tılgoran Köyü.....	24
Gırlayır Köyü.....	25
Şeyh Şünnisi'nin Urfa'yı Ziyareti.....	25
Sonuç.....	25
Hz. Eyyüb Makamlarının Onarımı.....	26
Eyyüb Nebi Onarım Kitabesi.....	28
Hz. Eyyüb Nebi.....	29
Eyyüb.....	30
Ya Eyyüb.....	31
Sabreyle Eyyüb.....	32
Kısaca Urfa Tarihi	
Bölgenin Yazılı Tarih Öncesi.....	33

Urfa'nın Kuruluşu.....	33
Bilinen Tarihi.....	33
Urfa'nın Tarihindeki Adları.....	34
İslami Hakimiyeti Dönemi.....	34
Bölgenin Özellikleri.....	35
Şanlıurfa'nın Görülmeye Değer Yerlerinden Bazıları	
Ulu Camii.....	37
Rızvaniye Camii.....	39
Halil-Ûr Rahman Camii.....	40
Hasan Padişah Camii.....	40
Eyyûbi Medresesi.....	41
Rızvaniye Medresesi.....	42
Halil-Ûr Rahmean Medresesi.....	42
Sultan Hamamı ve Keçeciler Hamamı.....	42
Firuz Bey Çeşmesi.....	43
Şeyh Ebubekir Sebili.....	43
Eyyûbi Medresesi Çeşmesi.....	44
Gümrük Hanı	44
Çar Melik Kervansarayı.....	45
Harran Ören Yeri	46
Soğmatar Ören Yeri.....	46
Şuayd Şehri Harabeleri.....	47
Harran Kazıları.....	47
Peygamberler Şehri Urfa	
Hazreti İbrahim	53
Hz. Elyasa.....	55
Hz. Şuayb Şehri	56
Cudi Dağı ve Hz. Nuh.....	56
Soğmatar ve Hz. Musa.....	56
Hz. Lut.....	57

SABIR PEYGAMBERİ

"Peygamberler arasında EYYÜB'u da yad et! Zira Eyyüb: "Allahım, vücudumu hastalıktan zayıflık ve takatsızlık kapladı. Merhamete muhtaç bir hale geldi. Sen ise Rabbim, merhametlilerin en şefkatlisisin." diye Rab-bine dua etti."

Evet Kur'an-ı Kerim'de; Allah'ın selamı üzerine olsun, peygamberimiz efendimiz Hz. Muhammed'e yukarıdaki şekilde hitap edilerek Hz. Eyyüb anılmıştır.

Hız. Eyyüb dünya nimetleri ile nimetlenmişti. Peygamber evladı olan bir anneden geliyordu. Annesi Hz. İbrahim ailesinden, Hz. Lut peygamberin kızı idi. Peygamber evladından bir hanım ile evli idi. Hz. Rahime anamız Hz. Yakub'un evladından veya Hz. Yusuf evladından peygamber torunu idi. İman şerefine saf ve temiz mensupları idiler. Sağlıklı ve güçlü kuvvetli, iri vücutlu idi. Kuvvetli pazuları ve bedeni var idi. Kısa ve kalın boyunlu, kıvrıkcık saçlı idi.

Hız. Eyyüb, evlat nimeti ile nimetlenmişti. Kızları ve oğulları vardı. Peygamber ailesinin temiz mensupları idiler. Kız ve erkek evlatlarının mutlu yuvaları ve yaşantıları vardı.

Hadsiz ve hesapsız servet sahibi idi. Mal ve mülkleri vardı. Her biri binlerden oluşan bin koyun sürüsü, sağlıklı inek sürüleri vardı. Bunların sığacağı kadar geniş bir memlekete, arazilere sahipti. Verimli ve sulak olan bir kasaba çevresi ile beraber kendisinin idi.

Bu arazileri çiftle sürecektik kadar sığırları, bu çiftçiliği yürütecek kadar çalışanları, işçileri vardı. He-

sapsız ürün elde ederdi.

Cömertti, misafirperverdi. Misafiri çok sever, ikram ederdi. Cömertlikle insanlara yardımda bulunurdu.

Allah'ın peygamberi idi Hz. Eyyüb Alehisselam. Güzelliklere sahip bir kuldu.

Allah'a çok şükrederdi...

SIKINTILARIN BAŞLAMASI

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"En çok sıkıntıya uğrayanlar peygamberlerdir. Sonra salihlerdir. Sonra derecelerine göre diğer insanlardır. kişi dinindeki derecesine göre imtihan edilir. Eğer dininde sağlam ise musibeti de artırılır.

Hz. Eyyüb'a gelen sıkıntı ve hastalıkların gerçek sebebi yukarıdaki hadis-i şerifle güzel izah edilebilir.

O'nun hastalık ve felakete uğraması halk arasında ve bazı yorumlarda şeytanla bağlantılı anlatılmıştır. Ancak bu yorumların doğru olması tevhid inancına uygun düşmemektedir.

Yüce Allah, yüksek dereceler vermek için ve bazen de insanlara örnek olabilsin diye bazı kullarını bu tür imtihanlara tabi tutmuştur. Hz. Eyyüb, sahip olduğu bu nimetlerden hem faydalanmakta hem de faydalandırmaktadır. Kendisi, aile fertleri ve çevresi bu nimetlerle yaşamaktadır. Yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine cömertçe yardımda bulunmakta; misafirlere ikram etmektedir.

70 yaşına kadar yaşadığı bu hayattan sonra mallarının ve sürülerinin telef olduğu haberi kendisine

gelmiştir. Bütün mallarını kaybetmesi ile fakirleşmiş ve ihtiyaç içine düşmüştür.

Bu defa evlatlarının tamamının bir kazaya kurban gittiği ve öldüğü haberi gelmiştir. Evlatlarını kaybetmenin büyük acısını yaşayan Hz. Eyyüb, sabır nimetine sarılmıştır. Artıkça artan sıkıntıları O'nun yüce Allah'a teslimiyetini eksiltmemiş ve şükürünü de artırmıştır. "Ey Allahım, Sen verdin, Sen aldın" sözü onun tam olarak teslimiyetini anlatır.

Derece derece artan felaketler onun sıkıntılarını da derece derece artırmıştır.

Mal ve evlat kaybından sonra hanımı ile sağlık içinde yaşarken sıra O'na gelmiştir. O sapaşğlam vücudunda, hastalıklar belirmeye başlamıştır. Giderek hem zayıflamış ve takattan düşmüş, hem de geçim ve ihtiyaçta sıkıntıları başlamıştı. Bir de kendisi hizmete ve bakıma muhtaç hale gelmişti.

O zenginliklerden sonra, o evlat acılarından sonra uğranılan fakirlik ile yaşarken gelip çatan hastalıklar, Hz. Eyyüb'u zayıf ve takatsız kılmıştı. Bu durumda, Hz. Rahime, O'nun bakım ve hizmetini yapmaktan geri durmaz ve kendisini hoş tutardı. Bir de yiyecek temini için koşuştururdu.

Hz. Rahime, peygamber soyundan ve peygamber hanımı, Hz. Eyyüb'a uygun bir eş idi. Allah'ın emirlerine itaatkâr, verdiklerine şükredici idi. Allah'ın aldıklarından dolayı o da sabrederdi.

Hz. Eyyüb'tan bir parça gibi idi. O'nunla beraber bu acıları ve sıkıntıları çeker ve O'nunla beraber, sabır ve şükür ederdi.

Hastalık ve sıkıntılar yıllardır devam ediyordu. Ancak Hz. Eyyüb'un teslimiyeti ve sabrı da artıyordu.

ŞEYTAN SAHNEYE ÇIKIYOR

Bu dayanılmaz sıkıntıları fırsat bilen şeytan, bu durumdan faydalanmak için Hz. Eyyüb'a musallat oluyordu. Ancak onu etkileyemiyor, bu sefer de Hz. Rahime'ye ve Hz. Eyyüb'un çevresine vesvese vermeye çalışıyor, Onları, Hz. Eyyub'tan uzaklaştırmak istiyor. Hz. Eyyüb'un üzülmeye çalışıyordu.

Hz. Rahime de zaman zaman Hz. Eyyüb'a "Rabbine dua et de seni ferahlığa çıkarırsın" diyordu.

Şeytanın bu durumunu Kur'an-ı Kerim, Hz. Eyyub'un ağzından şöyle anlatır:

"Kulumuz Eyyüb'u da an! O, Rabbine nida etmiş ve: Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve azap verdi diye seslenmiştir."

Yoksulluk Allah'tan, hastalık Allah'tan, sıkıntı ve kederler Allah'tandır. Yüce Allah'ın bir peygamberine Şeytanın zarar vermesi mümkün değildir.

Bir peygamberin insanların kendisinden uzak kaçacağı çirkin hastalıklara, pis görüntülere de düşmesi mümkün değildir. Çünkü peygamberlik sıfatları ile bağdaşmayan hallerdir.

Hz. Eyyüb'un şeytandan şikayeti, bu zayıflık ve sıkıntılı halinde O'nu rahatsız etmeye çalışmasıdır. Bir de Hz. Rahime'yi ve çevresindekileri, şeytanlığını kullanarak O'na karşı hareket etmeye çalışmasıdır. Hz. Eyyüb peygamber, bu hali Allah'a şikayete değer bulmaktadır.

Yoksa Hz. Rahime O'na "Allah'a dua et, seni ferahlığa çıkarırsın" dedikçe, Hz. Eyyûp "Ben 70 yıl sağlıklı yaşadım, nasıl olur da Allah'tan hastalığımın ve zayıflığımın giderilmesini dilerim. Bir o kadar da bu dertleri çekmeliyim" derdi. Onca yıl bolluk ve bereket içinde, evlat ve ehli ile hoşluk içinde yaşamıştı. Onca yıl sağlık ve ferahlık içinde yaşamış, sonradan yine Allah'tan gelen zayıflık ve takatsızlıktan, hastalık ve yoksulluktan nasıl şikayet edilebilir. Hz. Eyyûb'un bunu Allah'a arz etmekten haya ettiğini söylediği rivayet edilir.

Bu yılın 30 yıla kadar sürdüğü de söylenir. Ama kabul edileni 7 yıllık süredir.

Hz. Rahime, Ona yetişmekte zorlanmaktadır. Hizmetlerini aksatmamak için elinden geleni yapmaktadır, ama yetişememektedir. Böyle bir anda Hz. Eyyûb iyileştiği zaman onu cezalandırmak için yemin eder.

SABIR

Sabır, yüce Rabbin her nimeti gibi, şükür etmeye değer bir vergidir. Yüce Allah'ın isimlerinden ve birçok peygamberin ortak vasfıdır.

Sabır bir peygamberin hayatı ile ibret alınması için sunulmuştur insanlığa. "Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir."

Hz. Eyyûb Nebi, sabrını sonuna kadar göstermiştir. Ama bir yere gelmiştir ki, artık orada şeytanın tehlikeli iğvası vardır. Sıkıntılara sabretmiştir, şikayet etmemiştir. Ancak şeytanın kendisini ve çevresindekileri taci zi vardır.

Bunun üzerine, Allah'a şöyle niyazda bulunmuştu:

"Meşakkat ve elemle şeytan beni messetti."

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Hz. Eyyüb'un şikayeti olanlardan değildir. Olanlardan dolayı şeytanın itaatsizlik vermesindedir. Bu rahatsızlıklar Hz. Rahime'ye de sirayet etmiş ve onu daha da üzmeye başlamıştır.

Şeytan, Hz. Eyyüb'un elinden çıkan nimetleri hatırlatarak veya hastalığını işaret ederek onları rahatsız ediyordu.

Neticede Kur'an-ı Kerim şöyle ifade ediyor: "Kulumuz Eyyüb'u da an! O, Rabbine nida etmiş ve: Doğrusu şeytan bana yorgunluk ve azap verdi diye seslenmişti."

Yüce Allah, yüce makamlara ulaşan ve övgü ile "kulumuz" dediği Hz. Eyyüb Peygamberi Kur'an-ı Kerim'deki ayetin devamında şöyle anlatır: "Biz O'nun duasını kabul ettik ve kabulumuz sonunda O'na isabet eden zararı aldırдық."

Böylece Hz. Eyyüb genişliğe çıkacak, ferahlık bulacaktır. Ama ilahi prensip bunun için de Hz. Eyyüb'a bir görev verir, bir harekette bulunması gerekir.

"Ya Eyyüb! Vur ayağını yere. Ayağını vurduğun yerden çıkan su, yıkanılacak ve içilecek soğuk bir sudur." (Sâd-42.)

H. Eyyüb emre uyar ve ayağını yere vurur. Yerden kaynakayan su soğuktur. Hz. Eyyüb onu içerek içindeki dertlerden ve sıkıntılardan kurtulur.

Yıkanarakta dışındaki hastalıklardan temizlenir. Canlılığı, güzelliği, sağlığı geri gelir.

Hastalıklar, darlık ve sıkıntılar, Allah dostlarını

Allah'a daha yaklaştırır, teslimiyete götürür. Zor ve acı da olsa sabır gösterirler. Bu sabır neticesinde hem maddi ve manevi makamlara yükselir, hem de uğradıkları kayıplar geri verilir. Ve bir katı da fazla verilir.

Yüce Allah (c.c.) buyurur:

"Biz Eyyüb'a ehlini ve ehliyle beraber onların bir mislini verdik." (Enbiya 84)

Ayetin devamında insanlara bir uyarı ve müjde vardır.

"Zira şu verdiğimiz; bizden Eyyüb'a ihsan ve akıl sahiplerine vaaz ve nasihat olsun ki herkes ibret alsın." (Sad. 43)

Hız. Eyyüb, kavuştuğu ferahlığın sevincini yaşamaktadır. Peygamberimiz buyurur ki: Eyyüb, çıplak yıkandığı sırada üzerine altundan çekirgeler üşdü. Eyyüb avuç avuç (alıp) urbasının içine atmağa başladı. Rabbi: "Eyyüb, şu gördüğünden seni gani kılmamış mı idim?" diye nida edince, "Evet ya Rabbi, senin izzet (ve celaline) yemin olsun ki (Beni gani kılmuştın.) Lakin senin bereketinden müstağni kalacağım yok" cevabını verdi. (Buhari c.1/213)

Hız. Eyyüb'a uğrayan dert ve sıkıntılar bir bir geçmeye başlamıştı.

Hız. Rahime anamızı cezalandıracağına dair ettiği yemin, Hız. Eyyub'a hatırlatılmış, ancak yüce Allah, bu cezanın yerine getirilmesini emrettiği gibi cezayı kolaylaştırmıştı.

Kur'an-ı Kerim'de buyrulur:

"Sen eline bir tutam ot al, onunla hanımına vur. Yeminine hanis olma." dedik (Sad. 44)

Hız. Rahime'ye yüce Allah'ın bir ikramı ve iltifatı idi, emrin bu şekli. Çünkü O da bağlılığın ve sabrın güzel bir örneğini vermişti. Hastalığı anında "iyileştiğinde yüz değnek vuracağım" diye yemin etmişti. Hz. Eyyüb. Allah (c.c.) da yüz çöpten veya yapraktan oluşan bir demet ile bir defa vurarak yeminin yerine gelmesini istemişti. Hem de kendisine teslim olan kullarına bir ruhsat ve kolaylık yolu göstermişti.

Hız. Eyyüb'a sağlığının verilmesinden ve hanımının bağışlanmasından sonra diğer nimetlerin iadesi de devam etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de:

"Biz Eyyüb'a ehlini ve ehli ile beraber onların bir mislini verdik." buyrulur. (Enbiya 84)

Bundan anlaşılan kendisine büyük ihtimalle evlatları geri verilmiştir. Onlara tekrar kavuşmuştur. Ve bir o kadar da fazla evlat verilmiştir. Hz. Eyyüb'un 20'yi aşkın kız ve erkek evladı olduğu rivayet edilir.

Bu bir misli ile geri verilmesi, malları için de geçerlidir. Ve serveti kat kat artırılmıştır.

Kur'an-ı Kerim, bunun hikmetini de şöyle açıklar:

"Bizden bir rahmet ve olgun akıl sahipleri için de bir ibret olmak üzere..." Ve ayetin devamında:

"O'na hem ailesini hem de onlarla beraber bir mislini bağışladık" buyurur.

Başlangıcından sonuna kadar Hz. Eyyüb'un hali Allah'ın seveceği bir haldi.

Kur'an-ı Kerim'de:

"Gerçekten biz Eyyûb'u sabırlı (bir kul) bulmuştuk. O, ne iyi kuldu. Daima Allah'a yönelirdi." buyrulur.

Ve yine Yüce Allah, bu ayetlerin devamında şöyle buyurur:

"İsmail'i, İdris'i, Zü'l-kifli'de hatırla. Bunların her biri de sabredenlerdendi."

Allah katında sabır ve sabredenler övgüye layık bulunmuşlardır.

HZ. EYYÛB'UN SOYU

Hz. Eyyûb , Hz. İshak'ın oğlu İys'in oğludur. Annesi Hz. Lut'un kızıdır. Hanımı Hz. Rahime, Hz. Yusuf'un torunudur. Dolayısı ile anne ve baba tarafından Hz. İbrahim neslindedir.

Diğer bir rivayette ise, Hz. Eyyûb , Rağve oğlu Mus'un oğludur. Hanımı İLYA veya LEYA ise Hz. Yakûb'un kızı idi.

Diğer bir rivayet:

Hanımı, Hz. Rahime'dir. Ve Hz. Yusuf'un oğlu Menşâ'nın kızıdır.

HZ. EYYÛB'UN DOĞDUĞU YER

Hz. Eyyûb için, "Rum diyarında doğmuştur" denir. Memleketi için de "Rum diyarındandır" denir.

Rum diyarı adı kuzey Suriye'den itibaren Anadolu için kullanılır.

HZ. EYYÛB ve URFA

HZ. EYYÛB NERELİDİR?

Kimisi Şam vilayetinde Saniye kasabasından, kimisi Eriha veya Besineye'den derler. Neticede Şam (yani bugünkü Suriye) vilayetinin bir şehrinde yaşadığı anlatılmakla beraber, kaynaklar Hz. Eyyûb'u Rumi'dir derler.

Rum diyarı genelde anadolu için kullanılır. Rum'un güneyde kesin bir sınırı çizilmemesine rağmen Mezopotamya'da Rum diyarına dahildir. Hatta Fırat sınır sayılmakla beraber, Fırat'ın güneyine de taşabilir.

Hz. Eyyûb'un atası Hz. İbrahim ateşe atıldığında O'na iman edenlerdendir. Hz. İbrahim'in soyundan geldiği söylenmekle beraber, böyle olmadığı ağır basan görüştür. Ama galip kanaat babasının Hz. İbrahim'e inanan çağdaşlarından olduğudur.

Bu iki durum gözönüne alındığında Hz. Eyyûb'un yaşadığı bölgenin Arabistan olmadığını en azından Arabistan'ın kuzeyinden olduğunu kabul ediyoruz. Ki, bizce Hz. Eyyûb Urfa'da yaşamıştır.

Urfa'da Hz. Eyyûb ile ilgili bir çok makam olduğu gibi O'nun hayatının her dönemi ile ilgili bir çok şey anlatılır.

EYYÛBİYE MAHALLESİ

Urfa'nın güneyindeki Harran Kapısı'ndan çıkınca güneye doğru yakın mesafede bulunan tarihi mahalle. Kaynaklarda "Urfa'ya yarım saat mesafedeki Eyyubiye Kariyesi" diye geçen bu köy, Hz. Eyyûb 'un adı ile anılır. Kesme Urfa taşından yapılmış evleri ile eski bir yerleşim merkezidir. Halen Urfa ile birleşmiştir.

ÇİLE MAĞARASI

Eyyubiye Mahallesinin güneyinde küçük bir mağaradır. Hz. Eyyüb'un hastalığı ilerleyince içine girdiği ve hastalığı boyunca hayatını sürdürdüğü mağaradır. Daha önceleri çok dar ve küçük iken son yıllarda artan ziyaretçilerden dolayı biraz genişletilmekle beraber 8-10 m²'lik genişliktedir. Hastalar ziyaret eder. Toprağı teberüken alınır ve ağrısızlarda kullanılır.

ŞİFALI KUYU

Mağaranın 15-20 metre güneydoğusunda bir kuyudur. Kayalık bir mevkidedir, hiç toprak yoktur. kuyu da kayadan oyulmuştur. Yüzyıllardır kullanıldığı bellidir. kuyunun ağzında taştan bir bilezik mevcut olup su çekmekten dolayı aşınmış ve el derinliğinde oyuklar meydana gelmiştir. Kuyunun ağzında iki adet taştan ayak ve üzerinde bir atkı taşı vardır. Bu kuyu ve taşları yüzyılların izini taşımaktadır. suyu hiç kurumaz. suyu ise hastalar tarafından yıkanmak ve içilmek için kullanılır. Selçuklular döneminde bahsedilen kuyudur. İmadüdin Zengi hastalığı iyileşsin diye bu su ile yıkanmıştır. Hristiyan ve Müslümanlar tarafından şifalı olarak kabul edilmiştir. Hatta Peygamberimiz Hz. Muhammed'den önceki dönemlerde burada bir Şifahane'nin yapıldığı söylenmektedir.

ŞİFALI HAMAM

Hz. Eyyüb kuyusunun 100-200 metre kadar batısında kayalardan oyulmuş bir kalıntıdır. Hamam olduğu söylenmektedir. Hz. Eyyüb kuyusundan şifa bulmaya gelen hastalara hizmet versin diye yapılmıştır. Burada cüzzamlı hastaların ve romatizmal hastalıkların tedavisinin yapıldığı söylenmektedir.

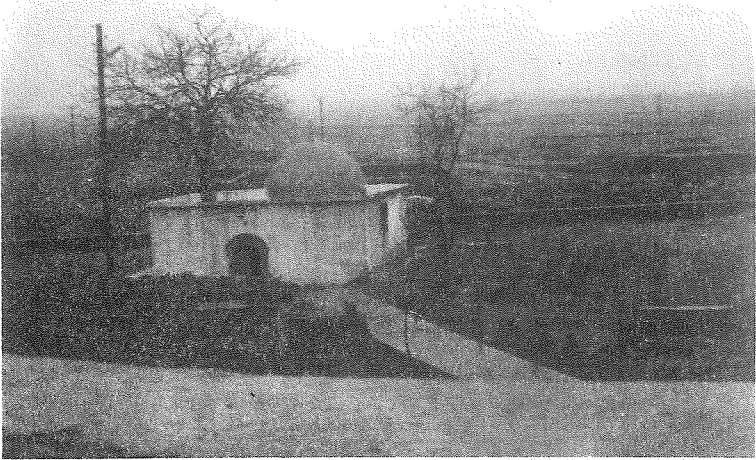
GUTA MAHALLESİ

Bugüne kadar Kötüler Mahallesi adıyla gelen semtin adıdır. GUTA, bataklık ve sazlık yer anlamına gelmektedir ki, Hz. Eyyûb'un yaşadığı mevkidir. Urfa ile Eyyubiye Mahallesi arasında böyle bataklık bir mevkiden bahsedilir. Burası askeri alan olarak kullanılmak üzere 1940'lı yıllarda kurutulmuştur. Bataklığa sebep olan suyun kayalıklardaki gözüne zifte bulanmış çuvallardan oluşturulan bir tıkaç konarak tıkanmıştır.

Bu kötüler kelimesi GUTA'nın tahrif olmasından meydana geldiği tahmin edilebilir.

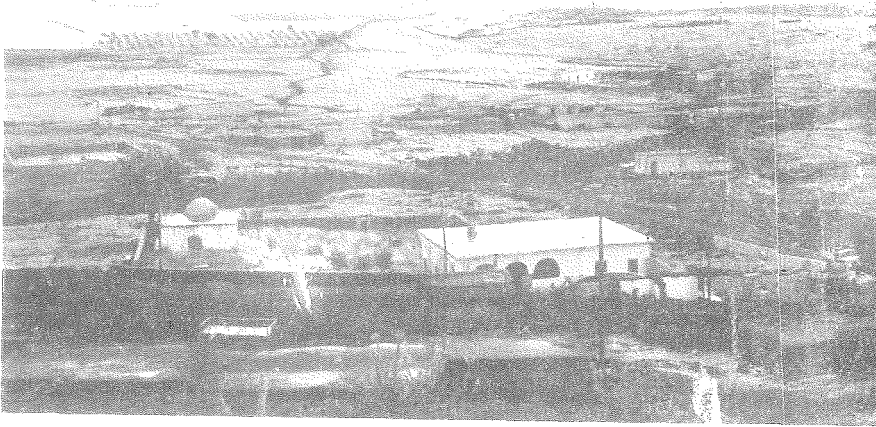
RAHME VE EYYUB ADLARI

Hız. Eyyûb, hanımı Hz. Rahme anamızın adları Hz. İbrahim ve Anzilha adlarında olduğu gibi çok yaygın olarak konulan isimlerdir.

EYYUB NEBİ KÖYÜ

Urfa'nın doğusunda 100 km mesafededir. Bu köy Hz. Eyyüb'un adı ile anılmaktadır. İttifakla söylenen çok malı, davarları ve arazileri olduğudur. Hatta bu kasabanın tümüyle kendisine ait olduğudur. Bu yerin Eyyub Nebi Köyü olabileceği bir çok sebeple söylenebilir. İV. Sultan Murad Hanın buraya 17 köy vakfettiği bilinmektedir. Halen mevcut olan vakfiyelerde Hz. Eyyüb makamının mal ve bakımı için gerekli şartlar koşulmuştur.

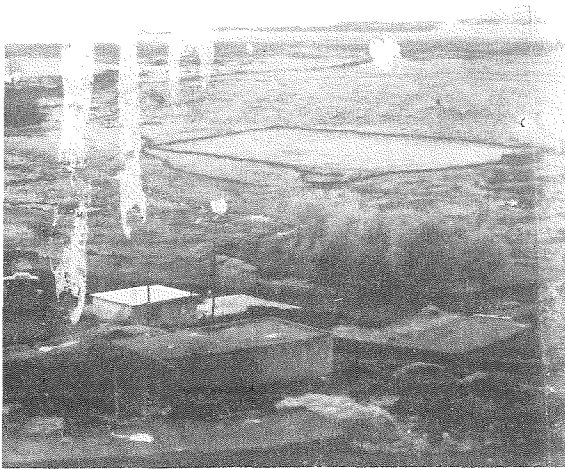

HZ. EYYÜB'UN TÜRBEŚİ

Eyyub Nebi Köyünde camiinin güneydoğu köşesine 15-20 metre mesafede olan makam. Buradaki makamın üzerine kubbeli bir bina yapılmış ve ziyaret edilmektedir. Özellikle Arafe ve Bayram günleri büyük ziyaretçi kalabilđi olmaktadır. Sair zamanlarda ise özellikle hastalar ziyarete gelmektedir.

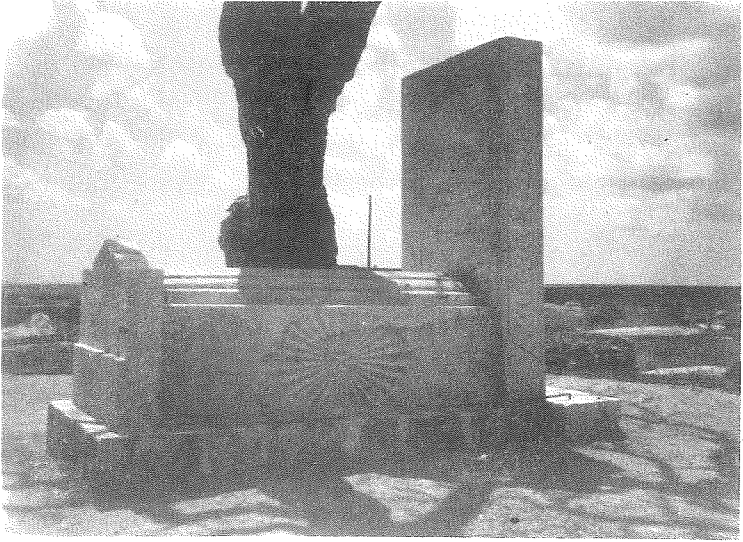
HZ. RAHİME TÜRBEŚİ

Eyyub Nebi Köyü höyüğünün kuzey-batı yönünde, höyüğe 50 metre mesafedeki makam Hz. Eyyüb'un hanımı Hz. Rahme'nin türbesi olarak ziyaret edilmektedir.

HZ. ELYESA TÜRBEŚİ

Hız. Eyyüb Türbesinin güneybatısında köye 500 metre kadar mesafedeki makam Hız. Elyesa Türbesi olarak bilinmektedir. Hız. Eyyüb'u ziyarete geldiğinde O'na ulaşmadan o mevkide vefat ettiği söylenmektedir.

TILGORAN KÖYÜ

Eyyub Nebi Köyü'nün güneyinde 5 km. mesafedeki höyükli köy. Bu köy kuyusu ile höyüğü ile tarihi bir köydür. adı "Mezarlar" höyüğü anlamına gelmektedir. Höyüğün doğu yönünde ve hemen dibinde bir mezar mevcuttur. Bu makam, Hız. Eyyüb'un oğlu Sivan'ın mezarı olarak ziyaret edilmektedir.

GIRLAVIK KÖYÜ

Eyyub Nebi köyünün kuzeyine düşen bu köyde de Hz. Eyyub'un bir oğlunun mezarı olarak ziyaret edilen bir yer mevcuttur.

ŞEYH SÜNNUSİ'NİN URFA'YI ZİYARETİ

Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde İstanbul'a davet edilen ve bu gelişinde İmparatorluğun uğradığı her yerinde unutulmaz izler bırakan Şeyh Sünnusi ile ilgili hala canlı hatıralar anlatılmaktadır. Ki, bunlardan birisi de Eyyub Nebi Köyü ile ilgilidir. Anlatıldığına göre devrin Viranşehir müftüsü ile beraber Eyyub Nebi Köyü'ne gitmiş ve 48 saat kalmıştır. Bunu birkaç yaşlı zattan dinledik.

SONUÇ

Hız. Eyyub birçok peygamber gibi Urfa'da yaşamıştır. Gerek diğer peygamberlerle ilgisi ve gerekse Urfa'da Hz. Eyyüb'la ilgili izler bize bunu gösteriyor. Biz inanıyoruz ki Hz. Eyyüb Urfa'da yaşamıştır. Urfa'da imtihana tabi tutulmuş ve hastalık çekmiştir.

Ancak mallarının ve davalarının bulunduğu yer ise Urfa'nın yaylağı sayılan sulak ve havadar, hayvan beslemeye uygun, tarıma elverişli Urfa ile Karacadağ arasındaki Eyyub Nebi köyüdür. O bölge kendisinin çiftliğidir.

Kanaatimizce Urfa'da yaşamıştır. O Urfa'ki Hz. İbrahim'in ateşe atıldığı gün Hz. Eyyub'un atasıda orada

idi. Ve iman etmişti. Ve kendisinde Urfa ile çiftliği arasında gidip gelmişti. Hasta iken Urfa'daki makamında yaşamış, şifa bulduğu mucizevi su Urfa'dadır. Ve bu su yüzyıllarca şifa kaynağı olarak bilinegelmiştir. Şifa bulduktan sonra da uzun yıllar yaşayan Hz. Eyyûb olabilir ki çiftliklerinin bulunduğu yerde vefat etmiş ve orada defnedilmiştir. Mezarının, yaşadığı ve şifa bulduğu memleketin ayrı yerde bulunması kabul edilemez bir durum değildir.

Yine de önemli olan insanın kendini bir peygamber makamında hissetmesi, ona saygı gösterme fırsatı bulunması, ona layık olmaya çalışarak Allah'ın emirlerine teslim olmasıdır. Yüce Allah'tan kendimiz ve insanlarımız için bunu diliyoruz.

HZ. EYYÛB MAKAMLARININ ONARIMI

Biz kendimizi bileli beri Urfa'ya hizmeti sağlayacak davetlerde bulunuyoruz. Manevi ve maddi imkanı olan herkesi bu hizmete davet ettik ve ediyoruz. Bu arada hizmet edenleri de minnetle hatırlıyor ve hatırlatıyoruz.

Hiz. Eyyûb'un Urfa'daki makamına en büyük hizmeti şehir halkı yapmaktadır. Ve yıllardır temeli atılan büyük ve Urfa taşından yapılmakta olan Eyyûb Peygamber Camiinin inşaatı devam etmektedir. Ancak dileğimiz çevre düzenlemesinin bir an evvel yapılmasıdır.

Hiz. Eyyûb Mağarasının ciddi olarak düzenlenmesi ve üzerine bir kubbenin yapılması ise eski valimiz Alparslan Karacan'ın ilgisi ile olmuştur.

Eyyup Nebi Köyüne gelince. Bu köye yıllarca ve defa-

larca gittik. Makaleler yazdık. Mahalli ve ulusal basında yorum ve haberlerimiz yayınlandı. Bu araştırma ve haberlerimizin yoğunlaştığı dönemde sayın Ziyaeddin Akbulut Urfa'ya vali olarak geldi. Konuya özel ilgi gösterdi. Defalarca makamları ziyaret etti. Onarım ve çevre düzenlemeleri için emir verdi. Gerek kamu kuruluşlarının ve gerekse Vakıfların imkanlarını harekete geçirdi. Vali Yardımcısı Sayın Hasan Duruer ilgilendi. Mesai sarfetti. Biz ise zaman oldu her hafta, zaman oldu haftada iki gün Eyyub Nebi'ye giderek işe nezaret ettik. Ve onarımlar, düzenlemeler hızla ilerledi ve ilerlemektedir. Umudumuz odur ki, valimize bu imarı tamamlamak nasip olur. Buraya yeni caminin kuzey duvarına konan onarım kitabesini alıyoruz:

EYYÛB NEBİ ONARIM KİTABESİ

Urfa'da yaşar idi Hazreti Eyyûb Nebi
Evladı malı çoktu sağlığı yerindeydi

Sıgmazdı davarları ne ovaya ne ile
Yaylağı Karacadağ sürüsü binler ile

Allah'ın hikmetidir araya girdi şeytan
İmtihan olsun diye mücade çıktı Haktan

Önce gitti malları evladı ve sağlığı
Canını sardı kurtlar çürüdü solu sağ

Şükretti Hamdetti hep teslim idi Allah'a
Sevgisi bağlılığı artıkça arttı daha

Sabır timsali oldu melcei Cenab-ı Hak
Şifa buldu Urfa'da dertlilere sığınak

O'na Eyyûb Nebi'de emr-i Hak oldu vaki'
Onyedi köy vakfetti Sultan Murad-ı Rabi'

Ziyaeddin Akbulut Vali geldi Urfa'ya
Emretti bu imarı mazhar oldu duaya

Muavini Duruer Hasan Beyle beraber
Onardık makamları Makamat-ı Peygamber

Oymak der ki; hamd olsun nasip oldu bu hizmet
Haktan Rahmet dileriz nebilerden şefaât

Mehmet Adil OYMAK

HZ. EYYÜP NEBİ

O'nda rahmet, O'nda nimet

Şükür onda teslimiyet

Allah verir derdi evet

Eyyüp Nebi sabrederdi

Allah güzel kulum derdi

Malı mülkü dağ kadardı

Evlat sağlık onda vardı

Varlığını sabra sardı

Eyyüp Nebi sabrederdi

Allah güzel kulum derdi

Şeytan haset etti yine

Ateş düştü yüreğine

Rabbin hadsiz nimetine

Eyyüp Nebi sabrederdi

Allah güzel kulum derdi

Girdiğinde kullar dara

Kula gerek Hakk'a vara

Örnek oldu insanlara

Eyyüp Nebi sabrederdi

Allah güzel kulum derdi

Yarattığın her nimete

Kemiğimi örten ete

Adil teslim adalete

Eyyüp Nebi sabrederdi

Allah güzel kulum derdi

Mehmet Adil OYMAK

EYYÜP

Sonsuzlukta bir nokta

Gece Eyyüp'ün sabrı

Bütün dertler Eyyüp'te

Yüce Eyyüp'ün sabrı

Veriyorsun bire bin

Ya Ekrem'el-ekremin

Tenini dert bürüdü

Beden yerde çürüdü,

Eyyüp cömert biriydi

Yüce Eyyüp'ün sabrı

Sebeplenir in ve cin

Ya Ekrem'el-ekremin

Yerden kaynayan sular

Dertlere şifa sunar

Tükenmeyen bir pınar

Yüce Eyyüp'ün sabrı

Yer gök toprak hep senin

Ya Ekrem'el-ekremin

Dua ibadet sabır

Bitti çile ile kahır

Zafer aşkıyla çağır

Yüce Eyyüp'ün sabrı

Özü sensin cevherin

Ya Ekrem'el ekremin

Mehmet Atilla MARAŞ

YA EYYÛB

Açamazdı bıçaklar
gecenin ağzını
güne hasretti geceler
gün alabildiğine yorgun
uzun vurmuyordu gölgesini
bacası kırık damlara el emeği göz nuru
o eski ustaların

Sonra geçti süvariler
gecenin üzerinden
rüyaları kılıçları ile bölen
gökten yıldızları indiren
kanlı elleriyle
gelip
sabahımızın ucunda durdular

Ve eyyub
hızır gibi yetişti
soluklarımızda
taşıyıp aydınlıkları geceye
sabrın gücüyle
sabir'in gücüyle

Seyyid Ahmet KAYA

SABREYLE EYYÜB

Onulmaz dertlere düçar olunca
Sabır dağdır er kişi yüreğinde
İnsan şu alemde bakes kalınca,
Sabır bağdır er kişi yüreğinde.

Sabreyle Eyyüb, sabreyle...
Sabreyle Eyyüb, sabreyle...
Eyyüb sabriyle sabreyle...

Gönül tevekkülle tatmin bulunca,
Sabır yağdır er kişi yüreğinde
Herşey bitti sanıp ümit solunca,
Sabır sağdır er kişi yüreğinde

Sabreyle Eyyüb, sabreyle...
Sabreyle Eyyüb, sabreyle...
Eyyüb sabriyle sabreyle...

Zübeyir YETİK

KISACA URFA TARİHİ

BÖLGENİN YAZILI TARİH ÖNCESİ

Yazılı tarih öncesine ait arkeolojik buluntular bize Urfa yöresindeki yerleşim ile ilgili bilgiler vermektedir. Özellikle GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) uygulaması ile su altında kalacak olan yerlerde yapılan araştırma ve kurtarma kazıları yöredeki yerleşimin ve insan faaliyetlerinin tarihini M.Ö. 7000 yıllarına kadar götürmektedir.

"Yukarı Mezopotamya" diye adlandırılan bölge, "iki nehir" (Fırat-Dicle) arasının genel durumuna tabi olarak insan hareketlerine sahne olmuştur. Avcılık, tarım, ticaret ve siyasal olayların izleri; kesin olarak tarihlendirilmemekle birlikte Neolitik hatta Paleolitik Döneminin bulguları olarak kabul edilebilir. Ama ilk Tunç Çağı buluntuları yerleşim hakkında kesin bilgiler vermektedir.

URFA'NIN KURULUŞU

Kuruluşu hakkında belgesel olmayan iddialar vardır. İlk defa şehirler kuran Hz. İdris zamanında veya Tufan'dan sonra Hz. Nuh zamanında kurulan şehirlerden olduğu gibi.

BİLİLEN TARİHİ

Bölge: Sümer-Akad-Hitit, Babil-Kalde, Hurri-Mitanni, Aram-Asur, Med ve Pers hakimiyetlerini görmüştür. Makedonya kralı Büyük İskender'in doğu se-

ferinde M.Ö. 332'de Urfaya hakim oluşu yeni bir devir başlatmıştır.

URFA'NIN TARİHİNDEKİ ADLARI

Yörenin bilinen ilk sakinleri Sümerler'in şehirlere yahut etrafı sur veya hendekle çevrili şehirlere UR dediği sanılmaktadır. Bunun dışında Urfa'nın diğer adlarının çoğu **Su**, **Bahçelik** ve **Güzel Hava** ile ilgilidir. Orhei, Vurhai, Edessa, Kaliru gibi yahut (bölge ile beraber) Osroene ve Orrpei gibi.

Şehir; Ur, (Ebla tabletlerindeki bir tarifile) Harran'daki Ur, Kalde Ur'u, Orhei, Arhay, Vurhai, Edessa (kısa bir süre) Antiokhos, Kaliru'e (bölge ile beraber) Diyar Mudar, Ruha, Reha ve en son Urfa adını almıştır. "Şanlı" ünvanı eklenerekte Şanhurfa olmuştur.

Büyük İskender'in istilası ile başlayan Hellenistik devir M.Ö. 132'de Osronne krallığı ile son bulmuştur. Bu krallık hristiyanlıktaki önemi dolayısı ile şöhret bulmuştur. Gerek Abgar'ın Hz. İsa ile mektuplaşması, yahut IX. Abgar'ın hristiyanlığı ilk defa din olarak kabul etmesi, Urfa'yı önemli bir merkez durumuna getirmiştir.

Yöredeki genel özellik dolayısı ile sürekli el değiştirmeler ve nüfuz mücadeleleri olmuştur.

İSLAMİ HAKİMİYETİ DÖNEMİ

Urfa Hristiyanlığın Hz. İsa tarafından ilk tebliği zamanında O'nu kabul ettiği gibi Hicri 16-17. yıllarında da, daha ilk yıllarında müslümanların hakimiyetine girmiştir. İyaz İbn-i Ganem komutasındaki ordulara

M.S. 639 yılında teslim olmuştur.

1071'de Alparslan'ın şehri kuşatmasına kadar birçok siyasi ve dini hareketlerin olduğu Urfa'da M.S. 1098'de bağımsız bir Haçlı Kontluğu kurulmuştur. M.S. 1144 yılında İmadeddin Zengi'nin Urfa'yı fethine kadar yine birçok kuşatma ve savaşlar olmuştur.

1182'de Seladdin Eyyubi Urfa, Nusaybin ve Suruç'u fethetmiştir. 1240 ve 1250'lerde iki Moğol yağmasından sonra 1260'da Hülâgü bölgeyi yakıp yıkmıştır.

Şehir 1404'te Akkoyunluların 1514 yılında Safevi'lerin eline geçmiş ve en son 1517 yılında Osmanlı İmparatorluğuna dahil olmuştur. Osmanlı devrinde dönem dönem bazı siyasi ayaklanma ve olaylar mülki ve idari yapı değişiklikleri olmuştur.

24 Mart 1919'da İngiliz, 30 Ekim 1919'da Fransız işgali görmüştür. Fransızlara karşı başlatılan direniş ve savaş 11 Nisan 1920'de işgalcileri kovmakla sonuçlanmıştır.

BÖLGENİN ÖZELLİKLERİ

"Mezopotamya" ve "El-Cezire" (iki nehir, arası), Fırat ve Dicle nehirleri arası insanlığın, yeryüzünde tarihin en eski dönemlerinin, izlerini taşıyan birkaç bölgeden birisi.

Yerleşik hayatın, tarım, ticaret ve sanatın ilk ortaya çıktığı bölgelerden birisi.

Doğu ile batıyı, kuzey ile güneyi birbirine bağlayan birkaç yolun seçtiği ve kesiştiği iki şehir Urfa ve Haran...

Tabii zenginliklerin, Jeo-politik özelliklerin çekici duruma getirdiği bu yerler Mezopotamya ve Küçük Asya'daki güçlerin ilgi alanı olmuştur. Kudretli devletlerin hakimiyetini ve dolayısı ile kültür ve medeniyetini de görmüştür.

Bu durum da çok zengin kültür ve medeniyet dönemlerinin yaşanması sonucunu doğurmuştur.

Peygamberler, bilginler ve veliler yurdu aynı zamanda en eski üniversite şehri Harran ve Urfa... Görmeğe, incelemeğe, tanımaya değer şehirler. Yüce Rabbim bize üzerinde yaşayan, peygamberlere, velilere, Allah (c.c.) dostlarına layık insanlar olmayı nasip etsin.

ŞANLIURFA'DA GÖRÜLMEMEYE DEĞER YERLERDEN BAZILARI

CAMİLER

ULU CAMİ

Urfa merkezindeki camilerin en eskilerinden olan Ulucami, bazı kaynaklardan anladığımızı göre M.S. 475 yıllarında inşa edilen ve kırmızı mermer sütunlarının çok sayıda olması nedeniyle "Kızıl Kilise" diye adlandırılan kilisenin yerine inşa edilmiştir.

Şam Emeviye Camii etkisindeki payeler üzerine mihrap duvarlarının paralel üç sıra çapraz tonozla Halep Ulucami'ini bugünkü şeklini veren Nurettin Zengi, tahminizce aynı plana dayanarak Urfa Ulucamii'ni yaptırmıştır. Yalnız Halep Camii'nde orta bölümde olan kubbe Urfa ulucamii'nde mihrap duvarına bitişiktir.

Selçuklu sanatı geleneğine dayanan Nurettin Zengi, kuvvetli şahsiyeti ve sanat görüşü ile, Halep ve Şam'da yeni bir mimari üslûbün gelişmesine yol açmış, onun sarayında yetişip büyüyen Seladdin Eyyubi, Eyyubiler devletini kurarak aynı Selçuklu geleneğini Suriye'de devam ettirmiştir. Medrese mimarisine büyük yenilikler getiren Zengiler zamanında cami mimarisinde göze çarpan önemli bir yenilik olmamış, Şam Emeviye Camii (706-714) planı bu devir camilerinde etkisini göstermiştir.

Şam Emeviye Camii planı Güneydoğu Anadolu'da başta Emeviler devrine ait 744-750 tarihli Harran Ulucamii olmak üzere, Büyük Selçuklular devrine ait 1091-1092 tarihli Diyarbakır Ulucamii, Artuklular Devrine ait 1152-1157 tarihli Sivas Ulucamii, 1176 - 1186 tarihli Mardin Ulucamii, 1200 - 1204 tarihli Kızıltepe Ulucamileri ile, zenginler devrine ait 1170 - 1175 tarihli Urfa Ulucamii'ni büyük ölçüde etkilemiştir.

Urfa Ulucamii, payeler üzerinde kible duvarına paralel üç sıra çapraz tonozlarla yaptık diktörtgen şeklinde uzanır. Orta eksenden biraz doğuya doğru kaymış olan mihrap önü bölümü, sivri kemerler avluya üzerine troplu bir kubbe ile örtülmüştür. İç mekandaki payelerin kalın ve laçka değil tutulması cami içerisindeki basık ve kasvetli bir havanın doğmasına neden olmuştur. Düz toprak dam olan camii'nin dış örtüsünde sadece kubbe yükselmektedir. Payeler üzerine oturan çapraz tonozlu, ondört sivri kemerler avluya açılan son cemaat yeri Anadoludaki ilk kez Urfa Ulucamii'nde ortaya çıkmıştır.

Camii'nin son cemaat yeri orta bölümdeki döşemede

bulunan ve zengin süsleme sanatının özelliğini taşıyan renkli mermerden yapılmış yıldız süslemeden başka camide hiçbir süsleme yoktur.

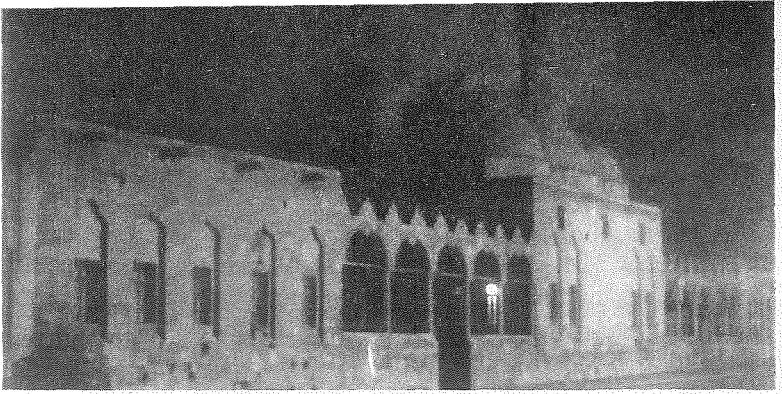
Camii'nin Kızıl Kilise'ye ait kalın duvarlarla çevrili oldukça geniş avlunun batı kesimi mezarlık olup, bu mezarlıkta Haçlılara karşı şehit düşen kumandanın mezarı ile Mevlana Halidi Bağdadi'nin oğluna ait tek kubbeli bir kubbe bulunmaktadır. Avlunun kuzey duvarına bitişik olan ve camiden epey uzakta olan sekizgen kule bugün minare ve saat kulesi olarak kullanılmaktadır.

RIZVANIYE CAMİİ

Halil-ür Rahman Gölünün kuzey kenarında yer alan ve Urfa'nın sembolü durumundaki bu camii, Osmanlıların Rakka Valisi Rızvan Ahmet Paşa tarafından 1716 yılında yapılmıştır.

Rızvaniye camii duvarı boyunca sıralanmış üç kubbeyle dikdörtgen bir plana sahiptir. Mihrap önü kubbesi yuvarlak, yan kubbeler ovaldir. Balkon şeklindeki mimbere duvar içerisinden bir merdivenle çıkılmaktadır. Taş mihrap sade ve süslemesizdir. İnşa tarihinden kalma ahşap müezzin mahfilinin alt renkli kalem işi çiçek motifleriyle süslenmiştir. Caminin geçme ve kakma tekniklerinden yapılmış olan kapısı üzerindeki bitkisel kompozisyonlar inşa tarihinin süsleme özelliklerini yansıtmaktadır.

Üç gözlü son cemaat yerinin üzeri kubbe ile örtülü olup, doğu ve batıdaki kubbeler yanlara doğru yarım kubbelerle genişletilmiştir. Caminin doğu duvarına bitişik olan poligonal gövdeli kesme taş minare tek şerefelidir. Rızvaniye camiinin avlusunun üç tarafı revaklı medrese odaları ile çevrelenmiştir.

HALİL-ÜR RAHMAN CAMİİ

Halil-ür Rahsan Gölünün kuzeybatı köşesinde yer alan bu camii, medrese hazine ve Hz. İbrahim (a.s.)'ın ateşe atıldığında düştüğü makamdan meydana gelmiş bir külliye halindedir.

Cami'nin güneydoğu köşesine bitişik kare gövdeli kesme taş minarenin batı cephesindeki kitabede 608 (1211) yılında Eyyubilerden Melik Eşref Müzafferiddin Musa'nın emriyle yaptırıldığı yazılıdır. Bugünkü caminin o tarihten bu yana temelden esaslı değişiklikler geçirdiği mimari izlerden anlaşılmaktadır.

Halk arasında Döşeme Camii veya Makam Camii olarak da adlandırılan Halil-ÜR Rahman Camii, kareye yakın şekliyle mihraba paralel üç nefli bir plana sahiptir. Mihrap önü nefi ve kuzey nef üçer çapraz tonozla, orta nef nef ortada bir kubbe ve yanlarında birer çapraz tonozla örtülmüştür.

HASAN PADİŞAH CAMİİ

Eş değerinde çok kubbeli camiler grubuna giren Hasan

Padişah Camii, 15. Yüzyılın ikinci yarısında Akkoyunlu Devleti Sultanı Uzun Hasan tarafından Toktemur Mescidi'nin batısına bitişik olarak yaptırılmıştır.

Camii kible duvarı boyunca sıralanmış tromplu üç büyük kubbe ile örtülü dikdörtgen birplana sahiptir. Kubbeler orta bölümde dört bağımsız payeye, doğu ve batıda ikişer duvar payesine, kuzey ve güneyde ise duvarlara otururlar.

Son cemaat yeri önde payeler üzerine oturan çapraz tonozlarla örütlü sekiz gözlüdür. Doğu baştaki göz Toktemur Mescidi önüne rastlamaktadır. Avlunun kuzeyinde yer alan tek şerefeli ve poligonal gövdeli minare 1859 tarihinde Halil Bey tarafından yapılmıştır.

EYYÛBİ MEDRESESİ

Ulu Camiinin doğusuna bitişik olan bu yapıdan günümüze sadece kuzey duvarındaki Eyyubiler devrine ait 587 (1191) tarihli kitabe kalmıştır. Aynı yerde bulunan ve halen Vakıflar Müdürlüğü olarak kullanılan tek eyvanlı medrese, Eyyubiler Devri medresesinin üzerine 1191 (1781) tarihinde Nakibzade Hacı İbrahim Efendi tarafından yaptırılmıştır.

1781 tarihli medrese eyvanının doğusunda tonozlu, batısında kubbeli büyük bir oda yer almaktadır. Kubbeli odanın batısında, kitabesinden medresenin kütüphanesi olduğu anlaşılan bir oda daha bulunmaktadır.

Medresenin güney duvarındaki çeşme aynı tarihlerde Firuz Bey tarafından yaptırılmıştır.

RİZVANIYE MEDRESESİ

Rizvaniye Camii avlusunu çevreleyen bu medresenin, camiinin inşaat tarihinden 10 yıl sonra (1726) tarihinde Rızvan Ahmet Paşa tarafından yaptırıldığı avlunun kuzeyindeki kubbeli dershanenin cephesinde bulunan kitabeden anlaşılmaktadır.

Camii avlusunu doğu, batı ve kuzeyden çevreleyen tonoz örtülü medrese odalarının ön tarafı revaklıdır.

HALİL-ÜR RAHMAN MEDRESESİ

Makam-ı Ceddi'l Enbiye Medresesi olarak da tanınan bu medrese, Halil-ür Rahman Gölünün batı tarafında merdivenle çıkılan önleri revaklı odalar, aşağıda güneyde camiye bitişik olarak büyük bir eyvan, bunun karşısında gölün kuzey batı köşesinde içerisinde su bulunan kubbeli ve beşik tonozlu büyük bir odadan meydana gelmektedir.

Medresedeki kitabeler onarım devrine ait olup, inşa hakkında bilgi vermektedir. Yukarıya çıkan merdivenin karşısına gelen ve kuzeye bakan oda cephesindeki kitabe 1189 (1775) tarihli dir.

SULTAN HAMAMI VE KEÇECİLER HAMAMI

Kazancı Mahallesi, Sisli sokaktaki bu hamamın kuzey cephesindeki giriş kapısı üzerinde yer alan kitaba çok silik olduğundan, ne zaman ve kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Halk arasındaki yaygın bir söylentiye göre IV. Murat (1623-1640) Bağdat Seferi sırasında bu hamamda yıkanmış ve bu yüzden hamama

Sultan Hamamı adı verilmiştir. Fakat kanaatımıza göre, hamamın kuzey ilerisindeki Sultan Bey Camii'nin III. Murat Han zamanında 995 (1586) yılında yaptıran Sultan Ahmet Bey adındaki emirin bu hamamı yaptırmış olması kuvvetle muhtemeldir.

FİRUZ BEY ÇEŞMESİ

Yıldız Meydanı mevkiindeki 587 (1191) tarihli Eyyubi Medresesinin yerine 1196 (1781) tarihinde yapılan Nakibzade Hacı İbrahim Efendi Medresesinin güney cephesinde yer alan bu çeşme, kutabesine göre medrese ile aynı Firuz Bey tarafından yaptırılmıştır. Kitabede, buradan Kehriz suyunun aktığıda belirtilmiştir. Sivri kenarlı çeşme nişinin üzerindeki sade taş süslemeler ve köşelerindeki sütunçeler ilgi çekicidir.

ŞEYH EBUBEKİR SEBİLİ

Ulu Camii'nin doğu avlu kapısı yakınında yer alan ve halk arasında "Şih Bekir Ziyareti" olarak bilinen türbenin, içerisinde bulunan sebillerin Urfa'daki tek örneği olduğu 973 (1565) tarihli Sekkakizade Hoca Şakir İbni Hoca Halil Efendi vakfiyesinden anlaşılmaktadır. Anılan vakfiyedeki "Şeyh Ebubekir sebildarına yevmiye üç akça tayin eyledim ve sebili merkumda vaz olunan yedi adet meşrabalar üç ayda bir kalaylanıp zayi oldukça yerine avkaf-ı mezbure gallatından maşraba konula..." cümleleri, halk arasında ziyaret olarak bilinen bu yalının aslında sebil olduğunu ve 1565 yılında mevcut bulunduğunu kesin olarak vurgulamaktadır. Sebilin inşa tarihinin bu tarihten daha eskiye dayandığı

düşünülebilir.

Güney cephede yer alan iki kitabeden kemerle ve demir kafesli şerbet dağıtan pencere üzerinde bulunanında burasının sebil olduğu belirtilerek ced hesabı ile düşürülen tarihten Şeyh Ebubekir'in yattığı bu türbenin 1132 (1719) senesinde tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Yaz aylarında camiye gidip gelen cemaate ve yoldan geçen halka Şeyh Ebubekir'in hayrına şerbet dağıtma işi zamanla terkedildiğinden, halk arasında burasının bir sebil olduğu unutulmuş ve içeride yatan zata dayanarak bu yapı halk arasında ziyaret olarak anıla gelmiştir.

Tek kubbe ile örtülü bu yapının ortasında Şeyh Ebubekir'in sandukası bulunmaktadır. Üç taraftan başka yapılarla çevrili sebinin güneyindeki esas cephesi açık olup, burada şerbet dağıtan kemerle ve demir kafesle bir pencere ve sağında da kapı bulunmaktadır.

EYYUBİ MEDRESESİ ÇEŞMESİ

Eyyubi Medresesinin Yıldız Meydanına bakan doğu cephesinin kuzey köşesinde yer alan mihrap bu küçük çeşmenin kitabesi bulunmadığından ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir.

GÜMRÜK HANI

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde "Yetmiş Hanı" olarak geçen Gümrük Hanı, Şanlıurfa'daki hanların en güzel ve anıtsal örneklerindedir. Doğu cephesinde yer alan eyvan şeklindeki giriş kapısı üzerinde bulunan ki-

tabede 970 (1562) tarihinde yaptırıldığı yazılıdır.

Hanın kare avlusunun etrafını çevreleyen dükkanların üzerinde ön kısımları revaklı ikinci kat odalar yer almıştır. Giriş eyvanının üzeri mesçid olarak değerlendirilmiştir.

ÇAR MELİK KERVANSARAYI

Suruç ilçesine bağlı Aligör (11 Nisan) köyünün kuzeyindeki eski Bozova yolunun 10. km'sinden batıya sapan yol 4. km. sonra Çarmelik Kervansarayının bulunduğu Çar Melik köyüne ulaşır.

Evliya Çelebi Seyyahatnamesinde, Suruç'tan kalkarak batıya doğru iki saatte Çar Melik Kalesine ulaştığını, burasının dört hükümdar kardeş tarafından imar edildiğini ve bu nedenle bu ismi aldığını, bir temel üzerindeki küçük bir kalesinin bulunduğu, kale dizdarı ve askerlerinin Urfa'daki subaşının olduklarını yazmaktadır. Evliya Çelebi ayrıca, burasının yüz haneli bir kasaba olduğunu, camisi, mescidi, hamamı ve birkaç dükkanın bulunduğunu bugünkü hanın ise kargılar olup, içinde Türkmenlerin yerleştiğini anlatmaktadır.

Kim tarafından ve ne zaman yaptırıldığı kesin olarak bilinmeyen hanın inşa tarzı ve planı itibariyle Selçuklu Devrine ait olması kuvvetle ihtimaldir.

43.80 x 36.30 m. ölçüsündeki avluya sahip kervansarayın portalinin kuzey cephesinin ortasında eyvan şeklinde olduğu kalıntılardan anlaşılmaktadır. Bugün portalin tabanı, avlunun etrafını çevreleyen mekânların büyük bir kısmı yıkılmış durumdadır.

HARRAN ÖREN YERİ

13. yüzyıla ait seyahatnamelerde, Harran'da 4 medrese, 1 hastane, 1 düşkünler yurdu ve 8 hamamın mevcudiyetinden bahsedilmektedir. Harran asıl ününü okullarından yetiştirmiş olduğu bilginlerinden almaktadır. Devrinin en ünlü matematikçilerinden miladi 821 doğumlu Sabit bin Kurra, astronomi bilgini 925 doğumlu Battani, Harrani lakabı ile ün salmış Ahmet bin Yunus ve Ömer bir Yunus kardeşler ve Cabir bin Hayyan Harran Okulu'nun yetiştirdiği büyük alimlerdir.

SAĞMATAR ÖREN YERİ

Şanlıurfa-Mardin yolunun 33. km'sinden güneye sapan şose yolı 40. km. sonra tarihi Soğmatar kenti kalıntlarına ulaşır. Kent bugün merkez yardımcı (soğmatar) naliyesine bağlı Yağmurlu köyü adıyla bilinmektedir. Sumatar ile Soğmatar kelimelerinin birbirine karıştırılmamaları gerekir. Sumatar Şanlıurfa ile Harran arasındaki bir nahiyenin adı, Soğmatar ise buraya bağlı tarihi bir yerleşme yeridir.

M.S. I. ve II. yüzyılda iskan edilmiş olan Soğmatar'da bir höyük ve bunun üzerinde M.S. II. yüzyıla ait kalenin duvar ve burç kalıntıları ile köy içerisinde tapınak kalıntıları bulunmaktadır. Kökü Harran Sin kültürüne dayanan Sabiizmin ve Baştanrı Marilaha'nın kült merkezi olduğu bilinen Soğmatar Ören yerinin en önemli kalıntısını, Baştanrıya ve mukaddes gezegenlere ibadet edilerek kurban kesilen açım hava mabedi teşkil edilmektedir. Bu mabedin duvarlarından o dönemden kalma yazılara ve gezegenleri tasvir eden insan röliyefleri bulunmaktadır. Ayrıca kalenin batısında bu-

lunan tepe üzerindeki kayalara da tanrıları tasvir eden röliyefler ve yazılar işlenmiştir.

Soğmatar'da Roma devrine ait çok sayıda kaya mezarı bulunmakta, bunlara anıt mezar özelliği tanıyan üç tanesi köyün kuzey batı kesimindeki tepeler üzerinde yer almaktadır.

ŞUAYB ŞEHİRİ HARABELERİ

Soğmatar'dan güneye doğru devam eden şose yol 15. kilometrede bugün Harran ilçesine bağlı Özkent Köyü adıyla anılan tarihi Şuayb şehri harabelerine varmaktadır. Henüz arkeolojik kazılar yapılarak tarihi aydınlığa kavuşturulmamış bu kentteki mevcut kalıntıların Roma devrine ait olduğu tahmin edilmektedir. Oldukça geniş bir alana yayılan bu tarihi kentin etrafı yer yer izleri görülebilen surlarla çevrilidir. Kent merkezindeki çok sayıda kayadan oyma mezarlar üzerine kesme taşlardan yapılar inşa edilmiştir. Tamamı yıkılmış olan bu yapıların bazı duvar ve temel kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir.

HARRAN KAZILARI

Haran höyüğü Harran Ovasındaki höyükten biridir. Eski çağlardan beri varlığı bilinen Mezopotamya, ile Akdenizi birleştiren çok önemli bir istasyon olan Harran'da yapılan araştırmalar, muhtemelen Milattan Önce 111. binden M.S. 13. yüzyıla kadar kesintisiz bir iskanın varlığını ortaya koymaktadır. Ayrıca günümüzde de, höyük çevresinde yerleşmeler devam etmektedir.

Eski Babil devrinde sözü pek az edilen şehrin adının

URU. Kİ. KASKAL al Harran şeklinde geçtiği eski kaynaklardan öğrenilmektedir. Kuzey Suriye'de bulunan Ebla Tabletlerinde ise Harran adı, "Hara-an" şeklinde okunmuştur.

Asur devrinde "I-nara-ra-na-an" olarak geçen çok önemli bir kavşağı olarak anılmaktadır. Mezopotamya'dan gelenbatı ve kuzey batıya bağlanan yolların kavşak yerinde bulunması nedeniyle Sümerce ve Akadça seyahat ve kervan anlamına gelen "Harran-u" denilmektedir. Diğer taraftan, Asur ve Anadoluyu birleştiren ticaret yolu üzerinde yer alması ilede Harran, Anadolu ile sıkı ticaret ilişkileri olan Asurlu tüccarlarında önemli uğrak yerlerinden biri olmuştur.

Harran, M.Ö. 11 binde, Asur şehriden sonra ikinci önemli şehirdir. M.Ö. 18. yüzyıla ait Mari tabletlerinin biri de Harran Sin (ay) tapınağında bir anlaşma imzalandığı belirtilmiştir. Bu anlaşma Hitit Kralı Suppilulima ile Mittani Kralı Mativ aza arasında Tanrı Sin ile Şamaş (Ay-güneş) adına imzalanmıştır. Asur Kralı Adad Nirari bu devirde (M.Ö. 1310) Harran'ı işgal etmiştir. 1. Tiglatpeser zamanında M.Ö. 1100 yıllarında Harran büyük bir askeri garnizon haline gelmiştir. Uzun zaman dini merkez olma özelliğini yitirmeyen Harran, Crassus'un ölümüne kadar (M.Ö. 54) Partların eline geçmiştir. Daha sonra sırasıyla Nesturianlar, Hristiyanlar ve Haçlılar devrinde de önemini korumuştur. Harran hiçbir zaman eski Asur devrinden itibaren süregelen kültür merkezi özelliğini kaybetmemiştir. M.S. IX. yüzyılda Ay'a tapanlar mezhebine mensup Sabiilerinde kültür merkezidir. Şehir İslam devrinde de önemini yitirmeyip, Emevi Hükümdarı II. Mervan zamanında bir süre başkent olmuştur. Ancak Harran en parlak devrini

Eyyubiler zamanında yaşamıştır. Eyyubiler Devrinde, Harran şehirciliğinin, sanat ve tekniğinin doruk noktasına ulaşmıştır. Harran şehri M.S. 1260 yılında, Moğollar tarafından işgal edilmiş, tamamen yakılıp yıkılmıştır. Harran Moğol istilasından sonra eski durumuna dönmeyip, yerini yakınında bulunan Eddessa'ya yani bugün Şanlıurfa'ya bırakmıştır.

Kısaca tarihinden bahsedilen Harran, ören yerinde, söz konusu devirlerden kalma pek çok eser mevcuttur. Yaklaşık 4 km'ye ulaşan surları, sur kapıları, şehrin güneydoğusundan yer alan ve iyi korunmuş iç-kale, şehir merkezine yakın höyük ve höyüğün kuzey eteğine inşa edilen ve 33 m. 35 cm. yükseklikteki minaresi ile Uluca-mii şehrin ihtişamına tanık eden günümüze kadar ulaşan kalıntılardır.

Harran şehrini değişik zamanlarda, çok sayıda seyyah ve araştırmacı gezmiş, şehrin tarihini açıklayan ve orta çağdaki ihtişamını anlatan yazılar yazmışlardır. Son olarak, D.S. Rice 1951, 1952 ve 1956 yıllarında kısa süreli araştırma ve kazılar yapmıştır.

Harran tarihteki önem inedeniyle, ihmal edilmesi ve tahribattan kurtarılması gereken, önemli merkezlerden birisidir. Bu nedenle Harran'da geniş kapsamlı kazı ve restorasyon çalışmalarına başlamak zorunlu olmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı adına başkanlığım altında kurulan bir heyetle 1983 yılında çalışmalara başlanmıştır. Kazı ve araştırmalar 1984-1985 yıllarında da İç Kale, Uluca-mii ve höyükte sürdürülmüştür.

İçkale ve Çevresindeki Çalışmalar

Harran şehrinin güneydoğusunda, şehir suruna bitişik olarak inşa edilen içkale dikdörtken planlı olup, köşelerinde kuleler mevcuttur. Zamanla üstten ve çevreden gelen taş, toprak ve moloz, dış surun üst seviyesine kadar birikmiştir. Çalışmalara bu moloz birikintisinin kaldırmakla başlamış ve içkalenin doğu ve güney kulesi arasında yer alan, Bağdat Kapısı ve çevresi, batı ve güney kuleleri ile içkale çevresi temizlenmiştir.

Ulucamidedeki Çalışmalar:

İslam döneminin önemli eserlerinden olan Ulucamii, Harran höyüğünün kuzeydoğu eteğinde yer alır. Camii doğu cephesi, mihrabı, şadırvanı ve minarenin büyük bir bölümü korunmuştur.

Harran Ulucamii, Emeviler devrinde, II. Mervan tarafından, 144-150 yılları arasında yaptırılmıştır. 104x107 m. boyutlarında olup, kapalı mekan üç sütun sırasıyla, dört sahaya ayrılır. Avlu ortasında sekizgen bir şadırvan ile onun kuzey batısında kuyu bulunmaktadır. Camiinin dört cephesinde de girişler mevcuttur. 1984 ve 1985 kazı mevsiminde Camiinin büyük bir bölümü temizlenmiştir. Cami girişleri, mihrap, minare girişi şadırvan ve revaklı bölümler tümüyle açığa çıkartılmıştır.

Höyükteki Kazı Çalışmaları

Harran höyüğü, ören yerinin merkezi en yakın, 400x360 m. boyutunda ve 32 m. yüksekliğindedir. 1983 yılında höyükte tepe noktası çevresi ile bu alanın 70 m. kuzeyinde, iki ayrı alanda 10x10 m. boyutlarındaki açmalarda kazılara başlanmıştır. 1984 ve 1985 kazı

mevsiminde bu alandaki açmalar genişletilmiş, ayrıca höyüğün doğu yamacında çalışmalara başlamıştır.

Harran höyüğünde yapılan kazılarda açığa çıkartılan 1. mimari kat, genelözellikleri, inşa teknikleri, inşa malzemesi, lan ve boyut olarak birbirine yakın benzerlik göstermiştir. Binalar genellikle bitişik düzende değişik boyutlarda, dikdörtgen ve kare planlı olarak inşa edilmiştir. Yer yer taş temel üzerine 24x24, 26x26, 28x28 cm. boyutlarında kare tuğla ve kerpiçle örtülmüştür. Duvar genişlikleri 50 cm.dir. Binalarda iç mekanları ayıran duvarlar, 30, 35 cm genişliktedir. Duvarın iç yüzeyleri sıvalı ve beyaz badanalıdır. Binalar genellikle, 7,5 x 5 m, 9x7 m, 10x8 m boyutlarında olup, tabanı taş ve tuğla döşeli, avluya açılan 3x2 m, 3x3 m, 4x3 m, 4x2 m boyutlarında beş veya altı mekandan oluşturmaktadır. Taş döeli avlu içinde genellikle kuyular yer alır. Avluya açılan diğer küçük mekanlar içinde tandır, ocak, bire bölümü taban içine gömülü erzak küpleri ve oturma şekilleri bulunmaktadır. Mekan tabanları sertleştirilmiş toprak sıvalıdır. kapı genişlikleri standart olmayıp, 63, 72, 82, 90 cm arasında değişmektedir. Tüm mekanlarda tespit edilen duvar yükseklikleri 1 ila 1,5 m arasında korunmuştur. Aynı binaya ait taban kotları farklı olup, binalar höyük eğimine göre oturtulmuştur.

Çanak, Çömlek ve Diğer Buluntular:

Bulunan çanak çömlekler, genel olarak iki gruba ayrılmıştır. Birinci grubu; açık bej ve açık pembe hamurlu, kum katkılı kilden yapılmış, kasa mutfak kapvarına ait parçalar oluşturur. Bazı parçaların diz

yüzünde, oyuk çizgi bezeme görülür. Kap formları arasında hafif içine kapanan kşeler, düz dipli oval gövdeli testileri çanak çömlek ve küpler çoğunluğu teşkil edilmektedir. Küçük buluntular arasında, pişmiş toprak figürler, ağırsaklar, alıplar, taş ağırlıklar, haval eli, ezgi taşı, kemikobjeler, bronz eserler ve bol miktarda sikke mevcuttur. Ayrıca E.HUL.HUL tapınağının (Sin Mabedi) habercisi olan, Nabonit devrine ait oval biçimli üzerinde 16 satır çivi yazısı bulunan bir tablet parçası ile yine çivi yazılı bir tuğla parçası 1985 kazılarında bulunmuştur. Her iki buluntunun üzerinde de Babil Kralı Nabonit ve Sin Mabedi'nden bahsedilmektedir.

Harran Höyüğünde 1. mimari katta, mekan içlerinde ve mekan tabanlarında bulunan bol miktarda sikke, çanak çömlek ve küçükbuluntu, 1. mimari katın Eyyubi Devri'ne ait olduğu kanıtlanmıştır.

Böylece, yıllardan beri terkedilmiş, tabiat şartlarının yanısıra insan eliyle de tahrip edilmiş olan ve Mezopotamya'ya açılan bir kapı durumundaki bu önemli merkezde, Türkiye'de bulunan en eski camii kalıntısı höyüğü, surları ve içkalesinin tümüyle araştırılıp, koruması değerlendirilmesi ve bilim dünyasına tanıtılması yolundaik çalışmaların başlaması ile çağlar boyu kesintisiz iskan edilmiş olan bu tarihi yerleşimin kurtarılması yolunda bir adım atılmış olmaktadır. (Bu bölümde verilen bilgiler için A.Cihat KÜRKÇÜOğLU'na teşekkür ederim.)

PEYGAMBERLER ŞEHİRİ URFA

HAZRETİ İBRAHİM

Babil ülkesinin Yukarı Mezopotamya kesiminde "UR" denilen şehirde doğmuştur. Sümerler'de "UR" önadlı bir çok yerleşim merkezi vardır. Bunları birbirinden ayırmak için önemlerine göre belirleyici özellikleriyle ifade edilmiştir. UR-U KELDANİ veya HARRAN'ın UR'u gibi.. İşte Urfa olan bu şehirde Hz. İbrahim, Nemrud'un hüküm sürdüğü dönemde doğmuştur. Dedesi SERUĞ, babası AZER (Tareh)'dir.

Tanrılık iddia eden Nemrud'a kâhinleri doğacak bir erkek çocuğun tahtını sarsacağını haber verirler. Nemrud o yıl doğan bütün erkek çocukları öldürtür. Buna rağmen Hz. İbrahim'in annesi onu şehrin dışındaki bir mağarada dünyaya getirir. O, parmağını emerek veya bir ceylan tarafından emzirilerek yedi günde yedi yaş kadar büyür. Böylece o yıl doğan çocuklardan ayrılır. Hz. İbrahim, çevresindeki insanları ve olayları gözleyerek aklına takılanları çözülemeye çalışır. O dönem inanç özelliği olan gök cisimlerine tapınmakla yola çıkar. Önce göğün boşluğunda duran yıldızlar için, "Acaba bunlar benim Rabbim olabilir mi?" diye düşünür. Bir süre sonra ay doğunca, yıldızları ışığı zayıflar ve görünmez olurlar. Bu kere, "Bu olanlardan daha kuvvetli, sakın benim Rabbim bu olmasın?" diye düşünür. Daha sonra da doğan güneşe şahit olur. Bu defa hem yıldızlar hem de ay görünmez olur. Hz. İbrahim de şöyle düşünür: "Hayır bunların hiçbiri tanrı olamaz, çünkü bunların hepsi yok olmaya mahkûmdur."

Bu tür düşünmelerin devam ettiğini gene şu olaylar-

dan anlarız: Annesine, "Benim Rabbim kimdir?" der, an-
nesi, Benim..." diye cevaplar. "Senin Rabbin kimdir?"
diye sorar, "Babandır..." cevabını alır. "Babamın rabbi
kim?" der, "Nemrud'dur.." cevabı alır. Bu kez Nemrud'un
rabbinin kim olduğunu sorar, anne cevap veremez, ürker
ve sadece "Baban gelince soralım..." diyerek geçiştirir.
Baba eve gelir, aynı soruyla karşılaşır. Fakat o da kor-
kar, ona bir tokat atar. Bir daha böyle sorular sorma-
masını ihtar eder.

Hız. İbrahim'in Allah'ın verdiği muhakeme ile ve
kendi gözlemleri ile yüce yaratıcıyı tanıdığını görüyoruz.
Toplumun putlara ve Nemrud'a kulluğunu kabullenemez.
Onlara karşı her fırsatta ve çeşitli yöntemlerle mücadele
eder. Putların acizliğini, insanların acizliğini,
yaratıcının sonsuz kudretini aklın uzanabileceği ve ere-
bileceği örneklerle anlatmaya çalışır. Hız. İbrahim'in bu
durumu yakın çevresinden başlayarak şöhret bulmaya
başlar. O yaşadığı şehrin bir bayramında bir bahar günü,
halk şehir dışına çıkararak ibadet etmeye ve putlara
tapınmaya başlar. O gün Hız. İbrahim, rahatsızlığını ba-
hane ederek şenliğe gitmez. Puthaneye girerek bir baltay-
la putların hepsini kırar, baltayı en büyük putun boynu-
na asar. Halk şehre döner, durumu görür, bu işin onun
yaptığını tahmin ederler. Kendisini hesaba çekerler. Hız.
İbrahim, "balta bu büyük putun boynunda olduğuna göre
mutlale o yapmıştır." der. Putun bu işi yapamayacağını
savunur halk ve halkın ileri gelenleri... Hız. İbrahim on-
lara şu korkunç güzellikte karşılık verir.: "Kendini bile
koruyamayan bir put iyilikte ve kötülükte bulunamaz..."

Hız. İbrahim'in bu mücadelesi o noktaya varır ki
Nemrud'un hükümranlığı sarsılmaya başlar. Ondan kur-
tulmanın ve ona inanacakları yıldırmak için yollarlar.

Sonunda Hz. İbrahim'i öldürmek için büyük bir ateş yakar. Ancak Allah, ateşe, "İbrahim'e serin ol" diye emretti. Ateşin suya, odunların balığa dönüştüğü bu mucizeden sonra Hz. İbrahim, kardeşi Harran'ın oğlu Hz. Lut'u da yanına alarak Urfa'dan göç etti. Yolda amcasının kızı Sara ile bugünkü Akçakale civarındaki Ayn'el Aruz (Düğün gözü) denen mevkiye evlendi. Oradan Halab'e ve devamla Hicaz'a gitti. Daha önce Hz. Adem'in Allah'a ibadet ettiği noktada Kâbeyi inşa etti. Hacer'le evlendi. Hz. İshak ile Hz. İsmail'le beraber 13 çocuğu oldu. Oraya yerleşen çocukları çoğalmaya başladılar. Hz. İshak'ın neslinden Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Musa, Hz. Harun gibi peygamberler; İsmail'in soyundan da son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) dünyaya geldi. Böylece Hz. İbrahim, "Peygamberler Babası" ünvanını aldı.

Hz. İbrahim Urfa'da doğmuş, burada bir müddet yaşamış, Harran'da 15 yıl kalmış ve Kâbe'yi inşa ederek 225 yaşında vefat etmiştir. Büyük ihtimalle Filistin'de Halil İbrahim Mağarası'nda tahminen 300 peygamberle birlikte medfundur.

Hz. ELYESA

Allah'ın sevdiği bir kul ve nebi olan Hz. Eyyubu ziyarete gelir. Yolculuğu çok uzun ve meşakatlı sürer. O'na ulaşmadan vefat eder. Hz. Eyyub türbesine yakın mesafedeki türbesi Eyyüb Nabi köyündedir.

HZ. ŞUAYB ŞEHİRİ

Urfa'nın 85 km. doğusundaki tektek dağları arasında bir tarihi kent kalıntısı vardır. Sokaklar, sokakların sağ ve solunda muntazam sıralar halinde mağara evler vardır. Bu yüzlerce mağara evin üzerinde de aynı düzen içinde kesme taştan yapılmış ikinci bir şehrin harabeleri bütün ihtişamı ile durmaktadır. adı Şuayb Şehir Hz. Şuayb'ın adıyla anılmaktadır. Bir mağara ev de O'nun makamı olarak ziyaret edilmektedir. Gerçekten her yönüyle incelenmeğe değer bir yerdir.

CUDİ DAĞI VE HZ. NUH

Tektek dağlarının içinde Urfa ve Ceylanpınar (Re'sulayn) arasındadır. Yörede Hz.Nuh'un tufan sonrasında gemisi ile bu dağa indiği anlatılır. Çok değişik yüzey şekline sahiptir.

SOĞMATAR VE HZ. MUSA

Şuayb Şehir'e yakın mesafede şimdi Yağmurlu denen köydür.Hz. Musa'nın kuyusu ve esasının izi diye belirtilen iki makam vardır.

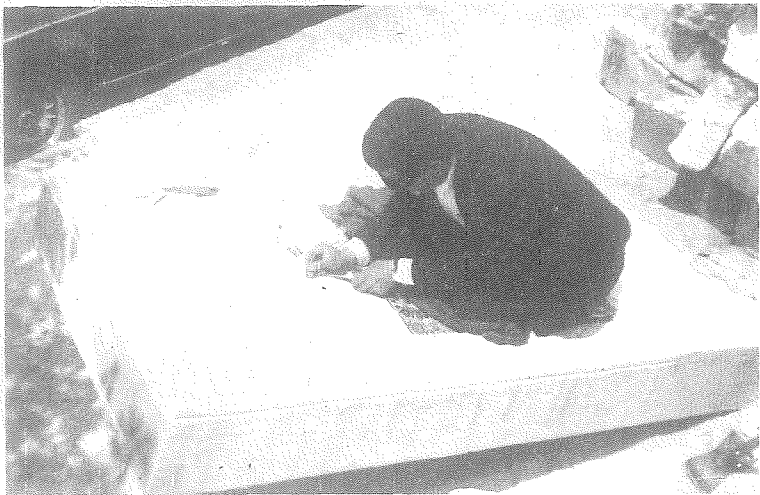
Hız. LUT

Harran'ın oğlu olan Lut, Hz. İbrahim ile birlikte göç etmiş ve Peygamberlik ile görevlendirileceği Sodom'a gitmiştir.

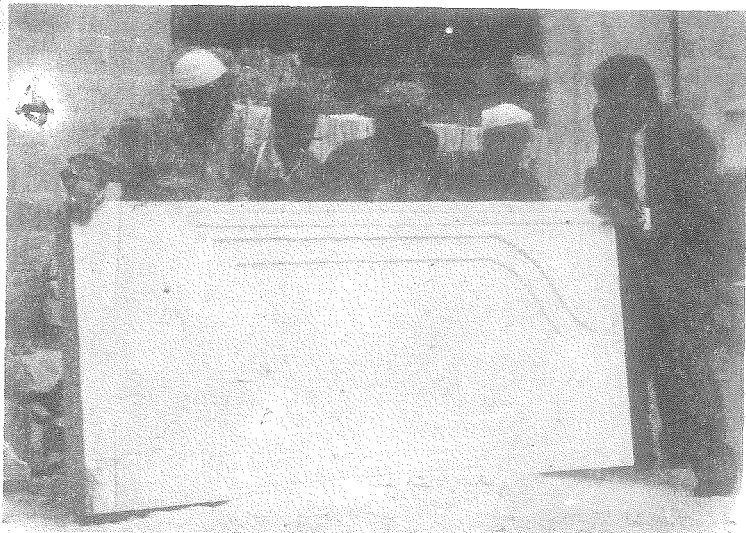
Ve baştan beri anlattığımız Hz. İbrahim ile ilgili makamlarla ve peygamberlere atfedilen bu yerlerle beraber düşünöldüğünde gerçekten Urfa, Peygamberler Şehri ünvanını kazanmış olur.

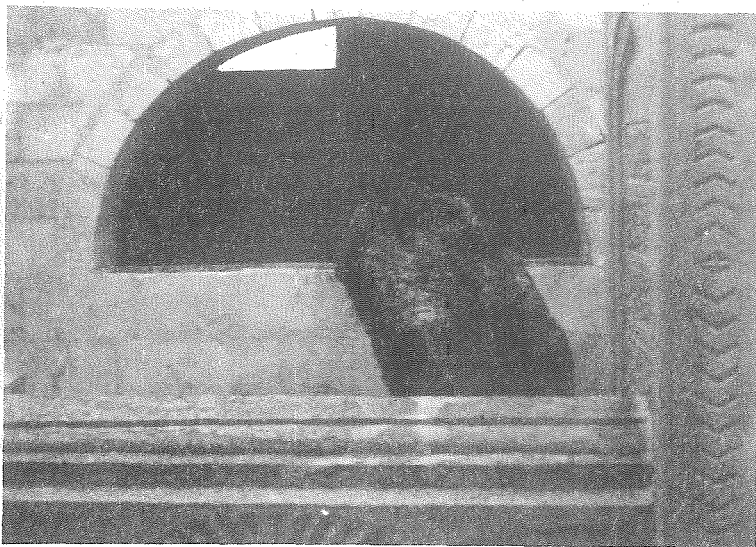
Hz. Elyesa Türbesinin yeni taşını yapan Hacı Usta

Hz. Elyesa'nın Mezar taşının yazısını yazan Hattat M. Ali Caduk

Hz. Elyesa'nın Mezar taşının yapılışından görünüm

Hz. Elyesa'nın türbesinin içinden görünüş

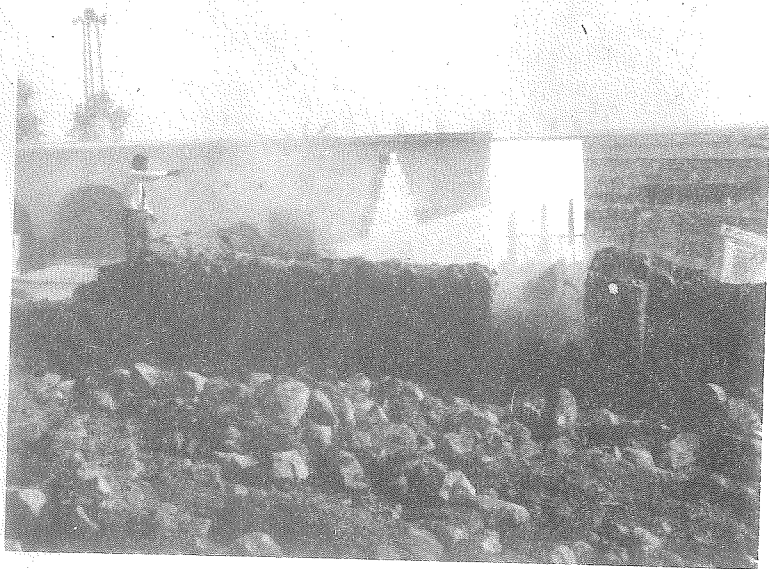
Hız. Elyesa'nın türbe taşının yerine konulması

URFADA YAŞAR İBİ HAZRETTİ EYYUB NEMİ
EVLADI İMALİ ÇOĞTU SAĞLIĞI YERİNDEN
SİĞİRAĞI DAVARLARI İBİ ÖYDƏN İBİ İBİ
YAYLAGI KABAÇADAG BÜĞÜLÜ BİNİCİ İBİ
ALLAHIN HİHMƏTİDİR ARAMA GİRTİ ZEVƏLƏ
İNTİHAY OLSUN İYİ MƏSADƏ ÇƏTİ HƏMİTAN
ÖNCƏ GİTTİ MƏLLƏRİ EVLADI VE SAĞIĞI
CANINI SARDI HURULAR ÇÜMƏN İBİ İBİ
SÜKRƏTTİ HƏMƏTTİ HEP TƏSLİM İBİ AĞLƏR
SƏVİSİ BƏSƏRİGİ ARTIĞCA ARTTI İBİ İBİ
SƏBİK TİMƏLİ ÖLDÜ MƏCƏLİ CƏNƏBİ HƏK
SİFA BULDU URFADA DƏRƏKİLƏRƏ SİĞİNAH
ÖMƏ EYYUB NƏBİDƏ FƏRƏJ HƏK ÖLDÜ VƏRİ
ÖYVƏDİ NƏV VƏKƏFƏTTİ SULTAN MƏKƏD-İ RƏŞİ

ZİYAƏDDİN AKƏBƏLUT VƏLİ GƏLDİ URFAYƏ
ƏMƏTTİ Bİ İMƏRİ MƏZHƏR ÖLDÜ URFAYƏ
İMƏYİNİ DİRƏK HƏSƏN BƏYƏ DƏRƏBƏR
DƏRƏDİR MƏKƏMLƏRİ RƏZİ OLSUN PƏYĞƏMBƏR
ÖYMƏK DƏRİ HƏMƏD OLSUN NƏSİD ÖLDÜ DÜ HİHMƏT
HƏKTAN RƏHƏMƏT DİLƏRİZ NƏBİLƏRDƏN SƏFƏT
S.UREA M.1993 H.1311

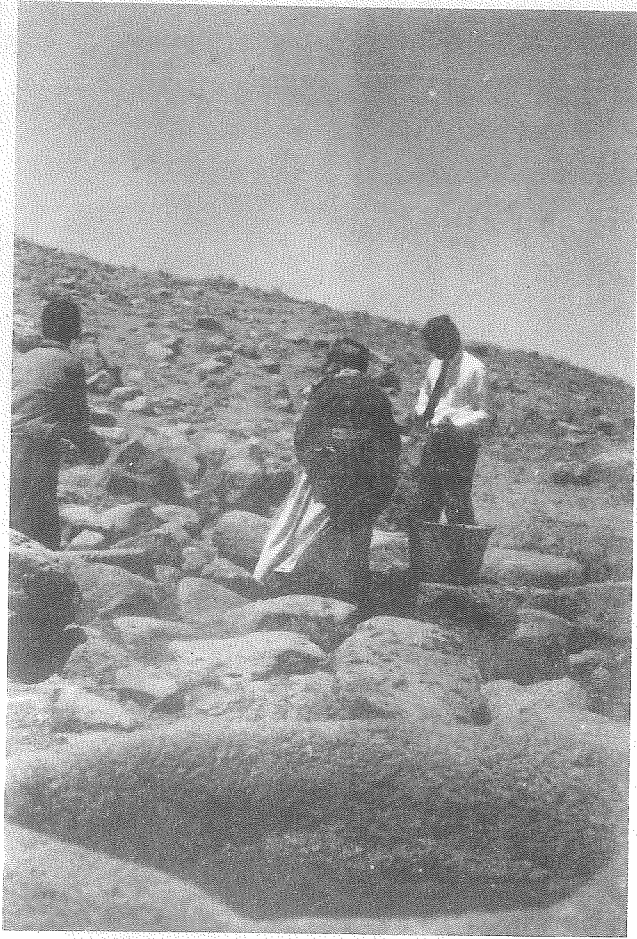
Eyyub Nebi Köyü Cami onarımı

Eyyub Nebi köyündeki çevre düzenlemesinden görünüm

Hz. Elyesa'nın Türbesinin eski hali

Tilgoran Köyü Kuyusu Hz. Eyyub'un oğlu SIVAN'ın Türbesine 20 - 30 m. mesafede

URFA ve Hz. EYYÛB

ISBN: 975-7421-05-7